

Nr 343.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker; given Stockholms slott den 4 oktober 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g

till

fö r o r d n i n g o m ä n d r a d l y d e l s e a v 3 k a p. 22 § f ö r o r d n i n g e n d e n 18 j u n i 1937 (n r 436) a n g ä a n d e f ö r s ä l j n i n g a v r u s d r y c k e r .

Härigenom förordnas, att 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

3 K A P .

22 §.

Då krig eller omedelbar krigsfara råder *så ock då* arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger, må Konungen, *där så prövas nödigt*, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri. I fall varom nu är sagt må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av länsstyrelsen, där Konungen det medgivit.

22 §.

Då så prövas nödigt med hänsyn till att krig eller omedelbar krigsfara råder *eller* arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger *så ock då särskilda skäl eljest därtill äro*, må Konungen meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri. I fall varom nu är sagt må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av länsstyrelsen, där Konungen det medgivit.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 oktober 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om *viss ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker* samt anför därvid följande.

I fråga om rätten till detaljhandel med rusdrycker stadgas i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att då krig eller omedelbar krigsfara råder så ock då arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger, Kungl. Maj:t må, där så prövas nödigt, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med rusdrycker eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri.

Vidare stadgas i 4 kap. — som innehåller närmare bestämmelser om utminuterung av rusdrycker — bland annat (i 4 §), att den myckenhet spritdrycker, som systembolag äger tilldela köpare, icke må överstiga fyra liter för varje kalendermånad. Denna myckenhet må uttagas jämväl efter månadens utgång, dock ej senare än sex månader därefter (s. k. efterhandsinköp). Om särskilda skäl därtill äro, må tillstånd lämnas att vid vissa tillfällen inköpa större myckenhet än vad sålunda fastställts (s. k. extra tilldelning).

Frågan om vidtagande av effektiva åtgärder för att förbättra nykterhetstillståndet upptogs till behandling vid 1941 års riksdag i anledning av de vid nämnda riksdag väckta likalydande motionerna I: 100 av herr Bergman m. fl. samt II: 134 av herr Lindmark m. fl. I dessa motioner föreslogs, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t, med den rätt som i dåvarande tidsläge vore lagd i Kungl. Maj:ts hand, måtte snarast vidtaga effektiva provisoriska åtgärder, som vore ägnade att i möjligaste mån avlägsna alkoholfaran från vårt folk, till gagn för folkets hälsa, ekonomi, arbetseffektivitet och försvarskraft, bland annat genom betydligt strängare ransonering än som då tillämpades vid försäljning av spirituösa drycker.

I sitt betänkande (nr 29) i anledning av motionerna anförde bevillningsutskottet — som mottagit yttranden över motionerna från kontrollstyrelsen och socialstyrelsen — i huvudsak följande:

Utskottet finner frågan om effektivare åtgärder i nykterhetskänseende i nuvarande läge förtjäna särskild uppmärksamhet. Av de av ämbetsverken avgivna yttrandena framgår nämligen att, trots den minskade konsumtionen av alkoholhaltiga drycker, likväl en viss tendens till försämring av nykterhetstillståndet inträtt. Denna omständighet anser utskottet under förhanden varande förhållanden vara av så allvarlig natur, att utskottet finner särskilda åtgärder snarast böra vidtagas i syfte att motverka missbruk av sagda drycker icke minst bland ungdomen. Utskottet förbiser därvid icke, att en skärpning av de nuvarande restriktionerna kan medföra betydande olägenheter. Det har sålunda tidigare framhållits, att en sådan skärpning kan hava till följd ökad spritsmuggling och olaga sprittillverkning. Med hänsyn till nu rådande förhållanden torde någon större risk för spritsmuggling knappast föreligga. Vad beträffar olaga sprittillverkning torde kunna antagas, att allmänheten i nuvarande läge i högre grad än eljest skall visa sig äga förståelse för nödvändigheten av statliga ingripanden på ifrågavarande område samt starkare än under vanliga förhållanden reagera mot lagöverträdelser. Detta torde jämväl komma att bidra till att underlätta myndigheternas uppgifter beträffande kontrollen av författningsbestämmelsernas efterlevnad. Även om vissa icke önskvärda verkningar skulle följa av en skärpning av restriktionerna, anser utskottet dock en sådan i nuvarande läge ofrånkomlig. I ämbetsverkens yttranden hava påvisats de missförhållanden, som äro förbundna med den nuvarande tillgången på s. k. överskottslitrar samt med gällande bestämmelser om efterhandsinköp. Med hänsyn till vad myndigheterna härom anfört finner utskottet skäl tala för en ändring härutinnan. En allmän nedsättning av motboksinnehavarnas tilldelning av spritdrycker torde också böra övervägas. Av skäl som kontrollstyrelsen anfört finner utskottet jämväl böra tagas under omprövning, huruvida icke den rätt till fri försändning av spritdrycker, som infördes år 1937, i viss omfattning skall begränsas. Därjämte torde böra övervägas, huruvida icke åldersgränsen för erhållande av nya inköpstillstånd bör höjas från 21 till 25 år. Även i fråga om utskänkingen synas inskränkande åtgärder böra göras till föremål för omprövning.

Då enligt utskottets mening de åtgärder, som Kungl. Maj:t kan finna anledning vidtaga, endast böra vara av provisorisk natur samt Kungl. Maj:t eller i vissa fall kontrollstyrelsen äger utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet, saknar utskottet anledning förorda några ändringar i gällande lagstiftning. Med hänsyn till det ovan anförda finner sig utskottet emellertid böra föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att sådana åtgärder i nykterhetsbefrämjande syfte, som i nuvarande läge kunna befinnas vara påkallade, snarast måtte vidtagas. Utskottet förutsätter därvid att Kungl. Maj:t vid sitt ställningstagande till frågan beaktar vad utskottet ovan framhållit.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde bevillningsutskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t med beaktande av vad utskottet i sitt betänkande anfört snarast måtte vidtaga de åtgärder i nykterhetsbefrämjande syfte, som i dåvarande läge befunnes påkallade.

Mot utskottets betänkande anfördes reservationer av 8 utskottsledamöter (herrar Bengtsson, Ekman, Velander, Axel Ivar Anderson, Egnell, Lövgren, Lundell och Henriksson), vilka anförde bl. a., att strävandena att främja folknykterheten framstode som ett viktigt led i stärkandet av vår allmänna

beredskap. Vid fullföljandet av dylika strävanden måste emellertid mot varandra vägas, å ena sidan, de avsedda åtgärdernas effekt i fråga om ökad folknykterhet och en ur olika synpunkter önskvärd begränsning av alkoholkonsumtionen samt, å andra sidan, de olägenheter, som enligt tidigare erfarenheter vore förbundna med en skärpning av nu gällande restriktions-system. I motionerna hade icke ifrågasatts någon ändrad lagstiftning i antytt hänseende utan allenast att Kungl. Maj:t med stöd av de befogenheter, som vore lagda i dess hand, skulle vidtaga av motionärerna avsedda provisoriska åtgärder. Då reservanterna förutsatte, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet komme att följa utvecklingen på detta område och icke skulle underlåta att vidtaga de åtgärder, som kunde finnas påkallade, syntes skäl saknas att i anledning av motionerna förorda någon riksdagens åtgärd.

Reservanterna hemställde i enlighet härmed att nu ifrågavarande motioner angående effektivare åtgärder i nykterhetshänseende icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

En ledamot av bevillningsutskottet (herr Svensson i Ljungskile) anförde blank reservation mot utskottsbetänkandet.

Riksdagen biföll betänkandet (skrivelse nr 335).

Kungl. Maj:t utfärdade därefter — med stöd av 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen — kungörelsen den 19 september 1941 (nr 773) angående vissa inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker. I denna kungörelse, som trädde i kraft den 1 oktober 1941 och gäller tills vidare, stadgas att spritdrycker ej må till någon utminuteras i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden. Till den, för vilken utminuteringen enligt dittills gällande föreskrifter av hemortsbolaget fastställts till myckenhet understigande fyra liter för varje kalendermånad, må utminuteras högst två liter i månaden. Vidare stadgas att för kalendermånad fastställd myckenhet ej må uttagas efter månadens utgång. Utan hinder av vad sålunda föreskrivits må, om särskilda skäl därtill äro, tillstånd lämnas att vid vissa tillfällen inköpa större myckenhet än nu sagts.

I en den 5 februari 1946 dagtecknad promemoria har *kontrollstyrelsen* upptagit till behandling frågan om upphävande av de genom 1941 års kungörelse införda inskränkningarna i detaljhandeln med rusdrycker.

I nämnda promemoria har kontrollstyrelsen till en början behandlat frågan, huruvida de *formella* villkoren för ett fortsatt vidmakthållande av ifrågavarande undantagsbestämmelser alltjämt vore uppfyllda. I detta hänseende har kontrollstyrelsen anförut att sedan det under år 1939 utbrutna stormaktskriget under loppet av år 1945 avslutats, en omprövning hade ansetts böra ske, huruvida med hänsyn till bestämmelsen i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen förutsättningar alltjämt kunde anses vara för handen att upprätthålla de i 1941 års kungörelse meddelade undantagsbestämmelserna. Det borde erinras om att under 1914—1918 års världskrig Kungl. Maj:t på liknande sätt, med stöd av en år 1915 tillkommen bestämmelse

i då gällande brännvinsförsäljningsförordning, föreskrev vittgående inskränkningar i rätten till inköp av spritdrycker. Dessa föreskrifter gällde emellertid, i motsats till 1941 års kungörelse, endast för viss begränsad tid och utlöpte automatiskt den 31 december 1918.

Kontrollstyrelsen har vidare framhållit, att de i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen angivna förutsättningarna uteslutande avsåge förhållandena i Sverige. Enär riket icke vore indraget i krig, gällde det alltså att pröva, huruvida omedelbar krigsfara för vårt land rådde eller om arbetslöshet eller nöd i större omfattning där förelåge. Bedömandet av dessa frågor ankomme uppenbarligen på Kungl. Maj:t. Därest en prövning av ifrågavarande spörsmål skulle giva till resultat, att de i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen uppställda förutsättningarna icke vidare förelåge, syntes 1941 års kungörelse nu böra upphävas.

Beträffande härefter frågan, i vad mån ett bibehållande av de skärpta restriktionerna vore ur *saklig* synpunkt motiverat, har kontrollstyrelsen hänvisat till en inom styrelsens statistiska avdelning verkställd utredning rörande spritdrycksförsäljningen och fylleriförseelserna under de senare åren m. m. De till utredningen hörande tabellerna torde såsom *Bihang* få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

För egen del har kontrollstyrelsen anfört, att en granskning av de statistiska uppgifter som lämnades i bilagan visade, att de i slutet av år 1941 genomförda skärpta restriktionerna knappast hade påverkat utvecklingen i den omfattning man avsett. Vad beträffar deras inverkan å spritdryckskonsumtionens storlek kunde anföras att, medan inköpsrätten å motböckerna den 1 oktober 1941 minskades nominellt med 6 milj. liter per år, utminutereringen successivt sedan dess det oaktat realiter ökats med över 4 milj. liter per år — från 25,5 milj. liter år 1941 till 29,8 milj. liter år 1945. Minskningen av ransonerna hade mer än kompensrats genom en stark ökning av »uttagsfrekvensen» — d. v. s. uttagen kvantitet i förhållande till medgiven högsta kvantitet. Medelinköpen per motbok och månad, som år 1941 varit 1,40 liter, hade år 1945 stigit till 1,48 liter, medan medelinköpsrätten sjunkit från 2,02 liter till 1,68 liter. Uttagsfrekvensen hade under åren 1940 till 1945 stigit från ca 69 till 88 procent, räknat i förra fallet på den obeskurna, i senare fallet på den genom 1941 års kungörelse beskurna inköpsrätten. Anspråken på s. k. extra tilldelning hade betydligt ökat. Den såsom extra tilldelning beviljade kvantiteten spritdrycker utgjorde sålunda 228 000 liter år 1940 och 264 000 liter år 1941 men 473 000 liter år 1944. Spritutskänkningsen på restaurangerna hade från år 1941 till år 1945 stigit med mer än 35 procent — från 3,2 milj. liter år 1941 till 4,3 milj. liter år 1945. Den genomsnittliga spritdryckskonsumtionen per invånare hade i sin helhet ökat från 4,5 liter år 1941 till 5,1 liter år 1945. Icke heller med avseende å antalet fylleriförseelser kunde sägas, att de skärpta restriktionerna medfört önskad effekt. Antalet avdömda fylleriförseelser, som år 1937 varit i runt tal 29 700, uppgick under året för krisrestriktionernas genomförande till 34 000 och steg, oaktat skärpningsåtgärderna, åren 1942 och 1943 till 38 400, resp. 39 900 för att år

1944 nedgå till 35 700. År 1945 utgjorde antalet inemot 36 700. Stegringen år 1945 kunde väsentligen hänföras till företeelser i samband med krigets upphörande före mitten av året. I slutet av år 1945 och för närvarande vore tendensen beträffande fylleriförseelserna sjunkande. Uppenbarligen måste det ökade fylleriet under kristiden haft sin grund i speciella, kraftigt verkande faktorer, enär eljest stegringen i antalet fyllerifall under de båda åren närmast efter de skärpta restriktionernas införande icke skulle kunnat bli så anmärkningsvärt hög.

Kontrollstyrelsen har vidare anfört.

Att den genomförda nedsättningen av ransonerna i viss utsträckning försvårat arbetet för systembolagen och vållat irritation bland allmänheten framgår bland annat av det förhållandet, att antalet hos kontrollstyrelsen anförda besvär över systembolagens beslut i motboksärenden stigit från 48 år 1940 och 76 år 1941 till icke mindre än 379 år 1944 och 424 år 1945. I någon mån torde nu anmärkta förhållande komma att elimineras, sedan de av systembolagen själva föranstaltade skärpningarna med avseende å motbokstilldelningen numera i icke ringa grad modifierats.

Med krigstillståndets upphörande och därmed hävandet av vissa spärrar för land- och sjötrafik ha möjligheterna för smuggling väsentligt ökat. På många ställen, särskilt i Norrland och västra Sverige samt i hamnar för utlandstrafik, förekommer för närvarande enligt uppgifter från olika håll en begynnande insmuggling av sprit från andra länder. Att döma av antalet av polismyndigheter hos kontrollstyrelsen begärda yttranden rörande fall, då alkoholhaltiga vätskor beslagtogs under omständigheter, som tyda på olaga hantering, bedrives hembränning och renaturering av denaturerad sprit på sina håll i oroande omfattning. Missbruk genom förtäring av alkoholhaltiga preparat (hårvatten etc.) synes även förekomma i högre grad än under förkrigsåren. Risker för ökning av hembränningen kommer tydligen att väsentligt stegras, när sockerransoneringen upphäves. Ansatser att genom våld eller åverkan eller på annat förbjudet sätt åtkomma sprit i spritfabriker och under sprittransporter ha på senare tid alltför ofta iakttagits och ha understundom även kunnat genomföras. En ökning av den lagliga tilldelningen av spritdrycker skulle sannolikt bidra till att minska risken för nu berörda olaga hantering. Detta har i flera fall även framhållits av polismyndigheter i orter, där den olaga sprithanteringens varit mera utbredd.

Enligt vad kontrollstyrelsen vidare uttalade kunde de sålunda anförda synpunkterna åberopas för ett upphävande av 1941 års restriktioner. För denna åtgärd talade även önskemålet, att de i 1937 års rusdrycksförsäljningsförordning upptagna tilldelningsbestämmelserna, vilka trädde i kraft den 1 oktober 1938 eller knappt ett år före krigsutbrottet, borde få prövas under ytterligare ett eller annat normalt fredsår, innan 1944 års nykterhetskommitté fattade sin ståndpunkt i de betydelsefulla frågorna om den svenska nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning, varutinnan kommittén hade att framlägga förslag. Å andra sidan hade emellertid uttalats betänkligheter mot ett upphävande av 1941 års bestämmelser. Ett slopande av de skedda inskränkningarna skulle innebära, att den å motböckerna tillgängliga kvantiteten spritdrycker i ett slag ökades med omkring 5 milj. liter per år. Det vore äventyrligt att under nuvarande förhållanden, då penningtillgången vore god, frigiva en kvantitet av denna omfattning. De ökade inköps-

möjligheterna skulle bland annat medföra, att överlåtelser av motbokssprit skulle kunna förekomma i ökad utsträckning och föranleda ett försämrat nykterhetstillstånd. Anmärkas må dock, att man med stöd av tidigare erfarenheter kunde förutsätta, att en ökning av ransonerna komme att medföra en minskning av uttagsfrekvensen, d. v. s. att ingalunda alla innehavare av motböcker skulle begagna sig av sin rätt att uttaga den större kvantitet spritdrycker, som bleve medgiven genom krisrestriktionernas bortfallande. Härtill skulle säkerligen de nu gällande höga priserna å spritdrycker bidra. Enligt kontrollstyrelsens prognos kunde den maximala ökningen av spritdryckskonsumtionen till följd av ett återinförande av de högre tilldelningarna å motböckerna beräknas komma att stanna vid omkring 2 milj. liter per år. Vidare borde framhållas, att antalet motböcker, som skulle beröras av restriktionskungörelsens upphävande, d. v. s. motböcker med nominell tilldelning av 4 liter och 3 liter, för närvarande utgjorde allenast ca 16 % resp. 9 % av hela motboksstocken. Därest de i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen avsedda förutsättningarna av Kungl. Maj:t prövades icke längre vara för handen och restriktionskungörelsen av denna anledning skulle upphävas, borde särskilt starka skäl kunna åberopas för att i nuvarande läge, samtidigt som frågan om rusdryckslagstiftningen vore under utredning, genom en ändring i gällande rusdrycksförsäljningsförordning förläna permanent karaktär åt de såsom ett provisorium införda krisbestämmelserna rörande begränsning av inköpskvantiteten å motbok. Det syntes med hänsyn till det förut anförda tveksamt, om tillräckliga skäl kunde anses vara för handen för en sådan åtgärd.

Vad särskilt angår frågan om rätten till *efterhandsinköp av spritdrycker* har kontrollstyrelsen vidare anført, att det finge anses konstaterat, att möjligheten till efterhandsinköp under de första krigsåren ledde till allvarliga missbruk särskilt bland de till beredskapstjänstgöring inkallade, varför åtgärden att temporärt borttaga rätten till efterhandsinköpen på sin tid framstod som motiverad. Läget vore emellertid nu ett annat, och ur nykterhets-synpunkt borde i och för sig hinder icke möta att åter sätta förordningens bestämmelse om efterhandsinköpen i kraft, även om man måste ha klart för sig, att åtgärden medförde samma ökade möjligheter som tidigare att i vinnings-syfte överlåta spritdrycker. Från systembolagshåll hade emellertid framhållits de svårigheter, som efterhandsinköpen medförde för bolagen i försäljningstekniskt hänseende på grund av den tidsödande procedur, som det i många fall medförde att verkställa den nödiga kvantitetsavräkningen vid inköpstillfället för en så lång period som sex månader. Särskilt uppstode därigenom olägenheter, då tillströmningen av kunder i utminuteringslokalerna vore stor och det till förhindrande av köbildning vore angeläget att undvika dröjsmål vid försäljningen. I den mån expedieringen av efterhandsinköp på sina håll vissa dagar kunde påkalla förstärkning av utminuteringspersonalen, mötte i nuvarande tider av brist på arbetskraft svårigheter att tillgodose sådant ökat personalbehov. Praktiska vanskligheter hade sålunda, enligt vad erfarenheten givit vid handen, visat sig förbundna med en så lång

tid för beräkning av efterhandsinköpen som sex månader. Allmänhetens intresse av att äga möjlighet att uttaga å motboken för gången tid kvarstående spritdryckskvantitet torde bliva i skälig mån tillgodosett genom rätt att verkställa efterhandsinköp för en till tre månader minskad period. Då ett eventuellt upphävande av 1941 års kungörelse skulle medföra ett återupplivande av sexmånadersperioden för efterhandsinköpen, erfordrades emellertid, därest sagda period skulle begränsas till allenast tre månader, från Kungl. Maj:ts sida förslag till riksdagen om ändring av 4 kap. 4 § rusdrycksförsäljningsförordningen. Även om icke alldeles tvingande skäl kunde sägas vara för handen för en sådan ändring, framstode dock denna åtgärd på grund av anförda förhållanden såsom önskvärd och befogad. I händelse 1941 års kungörelse upphävdes syntes övervägande skäl tala för att den nu ifrågasatta ändringen i rusdrycksförsäljningsförordningen genomfördes.

Över kontrollstyrelsens promemoria ha, efter remiss, yttranden avgivits av *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet* (med bifogande av yttranden av *Stockholms stads nykterhetsnämnd* ävensom *polismästaren* samt *ordnings- och kriminalpolisintendenterna i Stockholm*), *länsstyrelserna i samtliga län* (med bifogande av yttranden från *länsnykterhetsnämnderna*) samt av *nykterhetsnämndernas riksförbund* och *systembolagens förtroendenämnds verkställande utskott*.

Vad först angår frågan, huruvida de *formella* förutsättningarna för ett fortsatt vidmakthållande av 1941 års undantagsbestämmelser alltjämt föreligga, ha *flertalet remissinstanser* lämnat kontrollstyrelsens uttalanden härutinnan utan erinran. I yttrandena av *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet* och *åtskilliga länsstyrelser* har uttryckligen framhållits, att förutsättningarna för en tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen numera icke föreläge, varför det syntes nödvändigt att 1941 års kungörelse, som utfärdats med stöd av dessa bestämmelser, upphävdes. Å andra sidan ha *länsnykterhetsnämnderna i Stockholm* samt *Göteborgs och Bohus län* ävensom *nykterhetsnämndernas riksförbund* hävdad, att sådana normala förhållanden icke inträtt vare sig i Sverige eller annorstädes i världen, som kunde motivera att de skärpta utminuteringsbestämmelserna redan nu upphävdes.

Beträffande härefter frågan, huruvida ett bibehållande av de skärpta restriktionerna vore ur *saklig* synpunkt motiverat, har denna fråga besvarats nekande av *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet* och 15 *länsstyrelser*, de *kommunala myndigheterna i Stockholm*, 4 *länsnykterhetsnämnder* och *systembolagens förtroendenämnds verkställande utskott*. Å andra sidan ha 9 *länsstyrelser* (*länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län*), *flertalet länsnykterhetsnämnder* samt *nykterhetsnämndernas riksförbund* ansett, att de provisoriska inskränkningarna i utminutereringen fortfarande borde bestå.

Av innehållet i remissyttrandena må följande omnämnas.

Socialstyrelsen har anfört, att alkoholseden — trots faktorer av olika slag, som verkade återhållande på alkoholbruket, såsom folkrörelserna, bildningsrörelsen, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen och även idrottsrörelsen, den ökade tillgången på förströelse genom radio och film samt lagstiftningsåtgärder, häri inbegripen en numera mycket kraftig beskattning av rusdryckerna — hade ett så kraftigt grepp om det svenska folket, att dess alkoholkonsumtion vore en av de högsta i hela världen. *Socialstyrelsen* hade på grundval av sina erfarenheter såsom centralmyndighet för den samhälleliga nykterhetsvården i landet kommit till den uppfattningen, att alkoholmissbruket vore en av de företeelser i vårt land, som mest bidroge till invalidisering av människor, detta begrepp taget i vidsträckt bemärkelse och sålunda omfattande såväl fysisk som psykisk och social invalidisering. Från denna utgångspunkt vore tydligen en begränsning av tillgången på spritdrycker att betrakta såsom en fördel. Att döma av erfarenheterna angående förevarande restriktioner måste man emellertid räkna med motreaktioner av olika slag, såsom höjning av antalet nyansökningar om motbok, stegring av inköpsfrekvensen, ökning av starkvinsinköpen samt av rusdrycksutskänkningen. Dessa faktorer hade under de senare åren varit starkt verksamma, varför krisrestriktionerna visat sig kunna utöva endast ringa effekt i konsumtionsbegränsande riktning. Enligt *socialstyrelsens* mening borde därför särskilda åtgärder för fortsatt vidmakthållande av dessa restriktioner ej vidtagas. För detta ståndpunktstagande talade jämväl den omständigheten, att det vore önskvärt — bl. a. med hänsyn till verksamheten inom 1944 års nykterhetskommitté — att under fredsförhållanden vinna ytterligare erfarenheter av tillämpningen av nu gällande rusdrycksförsäljningsförordning. *Socialstyrelsen* förordade därför, att kristidsrestriktionerna inom detaljhandeln med rusdrycker avvecklades inom den närmaste framtiden.

Överståthållarämbetet har — i likhet med åtskilliga länsstyrelser — uttalat, att tillräckliga skäl ej kunde anses föreligga att förläna permanent karaktär åt de såsom ett provisorium införda krisbestämmelserna om begränsning av inköpskvantiteterna.

Länsstyrelsen i Gotlands län har anfört, att man av den omständigheten, att 1941 års restriktioner icke medfört nedgång i spritkonsumtion eller fyllerifrekvens utan i stället en ej oväsentlig ökning härav, lätt frestades till den slutsatsen, att antalet »överskottslitrar» även med den enligt 1941 års bestämmelser begränsade tilldelningen täckt den illegala efterfrågan på motboksöverlåtelse och att sålunda spritkonsumtionens och fylleristatistikens fluktuationer huvudsakligen hade andra orsaker än olika inköpsmöjligheter. Då sålunda de uttryckta farhågorna för ett ökat missbruk av motböcker måste vara grundade på antaganden och icke hade stöd av erfarenhet, förelåge enligt länsstyrelsens mening ej skäl att förläna permanent karaktär åt nuvarande provisoriska restriktionsbestämmelser.

Vidare har *länsstyrelsen i Malmöhus län* framhållit följande synpunkter.

I kontrollstyrelsens promemoria uttalas att en ökning av motbokskvantiteten sannolikt skulle minska risken för olaglig sprithantering. Å andra sidan skulle åtgärden öka antalet överlåtelse av motbokssprit. I förstnämnda

hänseendet får antagas att antalet personer, som bedriva olaglig sprithantering, alltid kommer att bli synnerligen begränsat och att intresset för dylik hantering icke nämnvärt påverkas av en ökning av motbokstilldelningen med en liter per månad. I fråga om motbokssprit kan antagas, att sådan överlåtes i stor utsträckning dels som bytesobjekt för anskaffande av ransonerade livsmedel och dels av mindre inkomsttagare mot kontanter. Är det senare antagandet riktigt, torde antalet överlåtelser kunna beräknas minska när livsmedelsransoneringen upphör och när folkpensionerna höjas. Frekvensen av olaglig sprithantering och överlåtelser av motbokssprit torde sålunda påverkas mera av andra faktorer än ökningen i motbokstilldelning. Det är emellertid klart att en dylik ökning i någon mån kan komma att medföra menliga verkningar och på grund härav bör, därest 1941 års kungörelse upphäves, tillses att dylika verkningar begränsas i möjligaste mån. Det synes icke erforderligt att härvid gå så långt som till en ändring av rusdrycksförsäljningsförordningen. Mycket synes kunna vinnas om kontrollstyrelsens anvisningar till systembolagen omarbetas i syfte att undvika att motbokskvantiteten ökas, där detta måste anses olämpligt. Härvid tänker länsstyrelsen närmast på det förhållandet att antalet motböcker bland ungdom torde vara större än förut.

Av de länsstyrelser, vilka förordat ett bibehållande av de genom 1941 års kungörelse införda inskränkningarna i utminutereringen, har *länsstyrelsen i Jönköpings län* anfört, att det syntes i själva verket kunna allvarligt ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl verkligen förelåge, att i nuvarande allttjämt skäligen onormala allmänna läge i försörjnings- och andra hänseenden och medan arbetet å en allmän revision av den svenska nykterhetslagstiftningen för fullt påginge, vidtaga en ändring i rådande förhållanden i förevarande hänseende. Det förefunnes så mycket mindre anledning därtill, som för närvarande medgiven tilldelning dock på det hela taget knappast kunde med fog anses vara särskilt snävt utmätt.

Enligt *länsstyrelsen i Kronobergs län* skulle ett frigivande av »den fjärde litern» innebära en höjning av levnadsvanorna, vilket för närvarande borde undvikas. Den ur trafiksäkerhetssynpunkt oroande ökningen av antalet rattfyllerifall talade även mot ett upphävande av de nuvarande inskränkningarna.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har uttalat, att det med hänsyn till den relativt långa tid av fem år, varunder de restriktiva bestämmelserna varit gällande utan att några större olägenheter härav kunnat förmärkas, icke funnes anledning att nu »släppa lös den fjärde litern».

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har framhållit, att den i kontrollstyrelsens promemoria framförda meningen att man med en ökad tilldelning på motböckerna skulle motverka den illegala handeln knappast kunde vara grundad. Det vore icke sannolikt att motboksägare, som hade den högsta eller näst högsta månadsransonen, tillhörde de kategorier som frekventerade den olaga handeln. Dennas kunder vore väl snarare att söka bland underåriga och bland dem som på grund av missbruk eller sociala skäl saknade motbok eller hade begränsad tilldelning. Däremot syntes det uppenbart, att en ökad motbokskvantitet i icke ringa omfattning komme att föras ut i den olaga handeln av sådana personer, mot vars alkoholvanor visserligen intet

funnes att anmärka men som icke droge sig för att i förvärvssyfte överlåta sin ranson eller någon del därav mot ersättning till andra. Det förefölle med hänsyn till risken för sociala skadeverkningar vid återgång till förhållandena före den 1 oktober 1941 skäligt, att de nuvarande inskränkningarna finge gälla till dess att förslag från 1944 års nykterhetskommitté kunde läggas till grund för en mera allmän revision av rusdrycksförsäljningsförordningen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har ansett, att med hänsyn till den oerhörda nöden i Europa och önskvärdheten av förbättrat nykterhetstillstånd inom landet anledning ur saklig synpunkt för närvarande ej funnes att upphäva gällande bestämmelser rörande månadsransonens maximering.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har anfört, att även om de formella villkoren för ett fortsatt bibehållande av ifrågavarande begränsningar i detaljhandeln med rusdrycker numera icke vore uppfyllda, en återgång till de före den 1 oktober 1941 gällande bestämmelserna likväl icke syntes böra ägas, då förhållandena i stor utsträckning ännu icke kunde anses normala. Såvitt länsstyrelsen hade sig bekant hade icke heller något behov av eller någon opinion för en sådan återgång framträtt inom länet. Länsstyrelsen ansåge sig därför icke kunna tillstyrka kontrollstyrelsens förslag.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har anfört, att länsstyrelsen funne det ägnat att förvåna att kontrollstyrelsen vid analyserandet av orsakerna till den stegrade spritförbrukningen under åren 1941—1945 helt förbigått de främsta faktorerna, nämligen penningrikedomen och den med kristidsmentaliteten sammanhängande avtrubbningsen av ambitioner och moraliska begrepp. Länsstyrelsen ansåge, att tillfrisknandet i fråga om de enskildas moral och ambitioner ännu icke fortskridit så långt, att ett normalt tillstånd uppnåtts, var till komme, att bland annat omsorgerna om trafiksäkerheten, som av kända skäl nu vore mera i fara än tillföre, särskilt motiverade att man ginge försiktigt fram vid lössläppandet av större kvantiteter sprit. Det skulle därjämte vara föga lämpligt och bli till sina verkningar i skilda hänseenden kännbart särskilt för den enskilde, om i tider av goda inkomstmöjligheter vägen samtidigt öppnades till förbrukning av en större del av inkomsterna på spritdrycker. Länsstyrelsen avstyrkte därför för sin del bestämt upphävande av ifrågavarande restriktioner beträffande maximitilldelningen.

Av de länsnykterhetsnämnder, som tillstyrkt att 1941 års inskränkingar i utminuteringsen upphävdes, har *länsnykterhetsnämnden i Kristianstads län* anfört följande.

Länsnykterhetsnämnden vill särskilt understryka, att de skärpta restriktionerna icke synas ha haft någon förbättrande inverkan på nykterhetstillståndet under krigsåren. Detta har i stället trots restriktionerna försämrats på grund av särskilda med krisförhållandena sammanhängande orsaker. Sedan dessa allt mera upphört att verka, har en vändning till det bättre inträtt. En större eller mindre tilldelning på motböckerna synes sålunda icke nämnvärt påverka det allmänna nykterhetstillståndet, utan detta synes bero av andra faktorer. I själva verket har ju nykterhetstillståndet i landet — fränsett krigsårens på abnorma påfrestningar beroende nedgång — under de senaste

årtiondena i stort sett stadigt förbättrats. Att så skett torde icke till så stor del som man möjligen varit benägen tro ha sin grund i motbokssystemets införande. Man får nog i stället se denna utveckling i belysning av att under dessa årtionden arbetarna börjat vinna framgång i sina strävanden för bättre arbetslöner och bättre villkor även i övrigt. Med goda bostadsförhållanden och en allmän höjning av den sociala standarden har följt ett kulturellt framåtgående och en sedernas hyfsning, som tagit sig uttryck även och icke minst i förhållandet till rusdryckerna. Naturligtvis ha även andra faktorer medverkat till denna utveckling, bland dem ej minst nykterhetsrörelsen.

Länsnykterhetsnämnden i Älvsborgs län har framhållit, att de år 1941 genomförda restriktionerna icke medfört, att nykterhetstillståndet i landet förbättrats utan snarare försämrats. Nämnden hade kunnat konstatera, att förtäringen av rödsprit samt av hårvatten och andra alkoholhaltiga preparat ävensom sannolikt hembränningen avsevärt tilltagit sedan slutet av år 1941, vilket till icke ringa del syntes ha sin orsak i de nedskurna ransonerna. Nämnden förordade därför en återgång till förhållandena före den 1 oktober 1941.

Vidare har *länsnykterhetsnämnden i Jämtlands län* ansett, att en återgång till en maximerad månadsranson av fyra liter icke syntes komma att menligt inverka på nykterhetstillståndet.

Å andra sidan har *länsnykterhetsnämnden i Östergötlands län* anfört, att det vore förställigt att de företagna inskränkningarna orsakat irritation bland allmänheten, men att det icke vore konsekvent att därför höja motbokstilldelningen. De knappa ransonerna på matfett, köttvaror, socker och andra för dagligt behov oundgängliga förnödenheter åstadkomme säkert lika stor irritation. Det torde icke finnas sakliga skäl, varför spritdryckerna här skulle få en förmånsställning.

Enligt vad *länsnykterhetsnämnden i Kronobergs län* uttalat, borde frågan om lättnader i restriktionerna å förevarande område rimligen anstå till dess resultatet av nykterhetskommitténs arbete föreläge. Nämnden ville särskilt betona det oroande i dagens nykterhetssituation bland ungdomen, vilkens spritåtkomst väsentligen möjliggjordes genom överlåtelse från personer med »för stor» tilldelning. Därest motbokstilldelningen ökades, komme nykterhetstillståndet bland ungdomen sannolikt att ytterligare försämrast.

Länsnykterhetsnämnden i Gotlands län har funnit det i första hand av psykologiska skäl olämpligt att i dessa tider, då nöd rådde runtom i världen och normala fredsförhållanden på många områden ännu icke inträtt i vårt eget land och samtidigt som myndigheter och sammanslutningar i anledning av olycksfallsrisken i samband med den starkt växande trafikfrekvensen på våra gator och vägar propagerade för större försiktighet vid umgänget med rusdrycker, föreslå icke oväsentliga lättnader i åtkomsten av spritdrycker.

Länsnykterhetsnämnden i Hallands län har understrukt, att den nuvarande situationen innebure ett sannolikt unikt tillfälle att genomföra en begränsning av alkoholkonsumtionen.

Vidare har *länsnykterhetsnämnden i Skaraborgs län* anfört, att då genom upphävandet av 1941 års inskränkningar någon förbättring av nyk-

terhetstillståndet i landet icke vore att vänta utan snarare bland annat på grund av den goda penningtillgången risk för en allvarlig försämring föreläge, länsnykterhetsnämnden ansåge, att med det ifrågasatta upphävandet av nämnda inskränkningar borde anstå tills livsmedelssituationen till den grad förbättrats, att ransonering av bröd, kött, socker m. m. icke längre vore nödvändig.

Nykterhetsnämndernas riksförbund har framhållit, att — trots att förbundet hade en känsla av att vad som vunnits med nedskärningen av de högst medgivna tilldelningskvantiteterna i viss mån motverkats genom en rikligare extra tilldelning — det icke kunde förnekas, att de vidtagna inskränkningarna haft en god inverkan på nykterhetstillståndet. Klagomålen från de kommunala nykterhetsnämnderna om florerande motboksöverlåtelser hade icke varit så framträdande under senare år som tidigare. Det borde ankomma på 1944 års nykterhetskommitté att framkomma med förslag i nu förevarande avseende.

Systembolagens förtroendenämnds verkställande utskott har anfört, att frågan om fortbeståndet av förevarande krisrestriktioner i första hand måste bedömas med ledning av tillgängliga uppgifter om nykterhetstillståndets utveckling. Då förhållandena i detta hänseende, att döma av fyllerifrekvensen, flerstädes i landet numera återgått till förkrigsläget, föreläge enligt utskottets mening knappast längre den allmänna förutsättningen för krisrestriktionernas bibehållande.

Beträffande härefter kontrollstyrelsens förslag om återinförande i viss utsträckning av rätt till s. k. *efterhandsinköp av spritdrycker* har förslaget härutinnan i princip tillstyrkts av socialstyrelsen, samtliga länsstyrelser utom tre (länsstyrelserna i Kronobergs, Kopparbergs och Västerbottens län), Stockholms stads nykterhetsnämnd, 15 länsnykterhetsnämnder samt systembolagens förtroendenämnds verkställande utskott.

Socialstyrelsen har i denna fråga anfört, att erfarenheter saknades i särskilt hög grad rörande verkningarna av anordningen med efterhandsinköp, eftersom denna anordning var en av de viktigaste nyheterna i rusdrycksförsäljningsförordningen och möjlighet att pröva densamma under normala förhållanden därför förelegat endast under en mycket begränsad tid. Med hänsyn till de viktiga dubbla syftena hos denna anordning — nämligen dels att mildra det individuella kontrollsystemets olägenheter för den stora del av den alkoholkonsumerande allmänheten, som i nykterhetshänseende vore lojal och skötsam och för vilken detta system därför egentligen icke hade någon uppgift att fylla, och dels att utgöra ett incitament till minskad inköpsfrekvens — vore det angeläget att undvika åtgärder, som kunde vara ägnade att minska tillförsikten till anordningens permanens. Ett allmänt förtroende för att anordningen komme att bibehållas oförändrad vore överhuvud taget en förutsättning för att den skulle kunna utöva åsyftad effekt. Det temporära avbrottet genom kristidsrestriktionerna hade självfallet rubbat detta förtroende. Att i samband med avvecklingen av dessa restriktioner i

ett viktigt hänseende ändra bestämmelserna om efterhandsinköpen skulle givetvis ge ytterligare stöd åt den uppfattningen hos allmänheten, att det dock vore säkrast att icke förlita sig alltför mycket på denna. Även om det med viss rätt kunde sägas, att det väsentligaste momentet hos denna anordning vore, att inköpsrätten icke upphörde med tilldelningsperiodens utgång medan det däremot vore mindre viktigt hur länge efter denna tidpunkt inköpsrätten bestod, så kvarstode dock, att det framför allt vore angeläget att icke minska förtroendet för anordningen genom ändringar i de för densamma gällande bestämmelserna. Med hänsyn härtill och då de förebragta skälen för en minskning av ifrågavarande tidsperiod väsentligen vore grundade på försäljningstekniska svårigheter, som syntes kunna bemästras av systembolagen, förordade socialstyrelsen att inga ändringar vidtoges i fråga om bestämmelserna rörande efterhandsinköp.

Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Örebro län ha uttalat, att tillräckliga skäl icke anförts för den föreslagna begränsningen av perioden för efterhandsinköpen från sex till tre månader. Samma ståndpunkt har intagits av *länsnykterhetsnämnden i Gävleborgs län*. I övriga remissyttrandena, i vilka återinförande av rätten till efterhandsinköp tillstyrkts, har perioden för dessa inköp föreslagits till 3 månader; i enstaka fall har dock förordats en mera begränsad tidsperiod.

Länsnykterhetsnämnden i Västerbottens län, som avstyrkt kontrollstyrelsens förevarande förslag, har såsom motivering härför anført, att införandet av rätt till efterhandsinköp skulle icke endast motverka strävandena att bryta dryckesseden utan även giva denna ytterligare impulser.

Enligt 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen äger Kungl. Maj:t — *Departementschefen.* — då krig eller omedelbar krigsfara råder eller arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger — meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med rusdrycker eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri.

Med stöd av denna bestämmelse har Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 19 september 1941 angående vissa inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker, vilken kungörelse trädde i kraft den 1 oktober 1941 och gäller tills vidare, föreskrivit att spritdrycker ej må till någon utminuterats i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden, att till den, för vilken utminuteringen fastställts till myckenhet understigande fyra liter för kalendermånad, må utminuterats högst två liter i månaden samt att för kalendermånad fastställd myckenhet icke må uttagas efter månadens utgång.

Vad först angår frågan om de i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen angivna förutsättningarna för vidmakthållande av nyssnämnda inskränkningar alltjämt äro för handen har denna fråga i kontrollstyrelsens promemoria lämnats öppen. Däremot har i åtskilliga remissyttrandena över promemorian uttalats, att de formella förutsättningarna för en tillämpning av bestämmelserna i nämnda författningsrum icke längre föreligga.

De i 3 kap. 22 § uppställda förutsättningarna för Kungl. Maj:ts rätt att föreskriva inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker hava självfallet

avseende endast å förhållandena beträffande vårt eget land. Då krig eller omedelbar krigsfara icke råder och då arbetslöshet eller nöd i större omfattning icke heller föreligger inom vårt land, torde sålunda de formella förut-sättningarna för ett fortsatt vidmakthållande av de genom 1941 års kungörelse föreskrivna inskränkningarna saknas.

Vid sådant förhållande uppställer sig frågan om 1941 års kungörelse bör utan vidare upphävas eller om erforderliga författningsändringar böra vidtagas i syfte att möjliggöra fortsatta inskränkningar beträffande detaljhandeln med spritdrycker. Vad angår denna fråga må till en början erinras om att de år 1941 genomförda inskränkningarna beträffande utminuterungen av spritdrycker föranleddes av den tendens till försämring av nykterhetstillståndet, som vid nämnda tid gjorde sig gällande och som särskilt med hänsyn till då rådande krigsfara ansågs påkalla motåtgärder. Frågan om restriktionernas upphävande eller bibehållande bör emellertid icke bedömas enbart ur den synpunkten, att krigsfaran numera upphört, utan hänsyn bör tagas jämväl till andra omständigheter.

Det är sålunda uppenbart, att vid bedömandet av frågan om upphävande av de år 1941 meddelade bestämmelserna måste beaktas om det allmänna nykterhetstillståndet under senare tid visat en så påtaglig förbättring att nykterhetspolitiska synpunkter icke längre kräva ett bibehållande av inskränkningarna. Den förebragta utredningen torde emellertid giva vid handen, att en sådan förbättring icke kan anses hava inträtt. I detta sammanhang bör även beaktas att den förhållandevis rikliga penningtillgången inom landet i förening med varuknappheten medför, att en utökning av den å motböckerna tillgängliga kvantiteten spritdrycker just nu är förenad med särskilda vådor ej minst med tanke på ungdomsfylleriet. Därtill kommer att det ur allmänna synpunkter icke synes tilltalande att borttaga inskränkningarna i fråga om inköpskvantiteten så länge det nuvarande svåra nödtillståndet är rådande i stora delar av Europa.

Med hänsyn till det nu anförda anser jag mig för min del — trots de från vissa håll uttalade farhågorna för ökad smuggling och hembränning — icke kunna förorda, att de år 1941 genomförda inskränkningarna beträffande inköpskvantiteten å motbok i nuvarande läge borttagas.

Vad härefter angår frågan om rätt till efterhandsinköp av spritdrycker har kontrollstyrelsen i detta hänseende anført, att spritdrycker borde, på sätt i rusdrycksförsäljningsförordningen stadgas, ånyo få uttagas jämväl efter kalendermånadens utgång, dock att enligt kontrollstyrelsens mening sådana uttag ej borde få göras senare än tre månader därefter. I anledning härav har kontrollstyrelsen hemställt att, därest 1941 års kungörelse upphävdes, den ändringen måtte genomföras i 4 kap. 4 § nyssnämnda förordning att tiden för rätt att verkställa efterhandsinköp nedsattes från sex till tre månader. Detta förslag har i allmänhet tillstyrkts av remissinstanserna.

För egen del anser jag lämpligt att rätten till efterhandsinköp av spritdrycker i viss utsträckning återinföres. Emellertid anser jag mig icke nu

böra förorda fullständig återgång till de före år 1941 gällande reglerna utan torde, såsom kontrollstyrelsen föreslagit, rätten till efterhandsinköp f. n. böra begränsas till att avse en tidsperiod av tre månader.

Såsom av det anförda framgår förordar jag, att de år 1941 genomförda särskilda restriktionerna i väsentliga delar alltjämt skola gälla. Då emellertid bibehållandet av de ifrågavarande bestämmelserna motiveras med de nu rådande förhållandena, synes det icke böra komma i fråga att inarbeta bestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen. Mot tanken på en permanent lagändring talar jämväl det förhållandet att hela frågan om nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning f. n. är föremål för utredning inom 1944 års nykterhetskommitté. Med hänsyn härtill föreslår jag i stället att sådan ändring vidtages av 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att Kungl. Maj:t tillerkännes rätt att föreskriva inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker även i andra fall än de i paragrafen nu angivna. Denna ändring torde böra avse att tillerkänna Kungl. Maj:t enahanda befogenheter, som Kungl. Maj:t nu äger vid krig eller krigsfara samt vid arbetslöshet eller nöd i större omfattning, jämväl i fall då särskilda skäl eljest därtill äro.

Därest Kungl. Maj:t erhåller sådant bemyndigande som nyss sagts, torde Kungl. Maj:t, med upphävande av 1941 års kungörelse, böra utfärda en ny kungörelse i ämnet. I denna kungörelse, som bör gälla tills vidare, böra upptagas i huvudsak samma bestämmelser beträffande tillåten inköpskvantitet som i den äldre kungörelsen, varjämte föreskrift bör meddelas om begränsning av efterhandsinköpen till att avse en period av tre månader i stället för den i rusdrycksförsäljningsförordningen angivna sexmånadersperioden.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.*

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att nämnda förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rolf Lahnhagen.

Tab. 1. Spritdrycksförsäljning: utminuterung och utskänkning.

År	Milj. liter	Liter per inv.	År	Milj. liter	Liter per inv.
1938.....	35·1	5·6	1942.....	29·9	4·6
1939.....	35·0	5·5	1943.....	31·4	4·8
1940.....	28·6	4·5	1944.....	32·6	5·0
1941.....	28·7	4·5	1945.....	34·1	5·1

Tab. 2. Spritdrycksförsäljning: utminuterung.

År	Milj. liter	År	Milj. liter	År	Milj. liter
1938.....	32·0	1941.....	25·5	1944.....	28·5
1939.....	31·6	1942.....	25·8	1945.....	29·8
1940.....	25·7	1943.....	27·4		

Tab. 3. Spritdrycksförsäljning: utskänkning.

År	Milj. liter	År	Milj. liter	År	Milj. liter
1938.....	3·1	1941.....	3·2	1944.....	4·1
1939.....	3·4	1942.....	4·1	1945.....	4·3
1940.....	2·9	1943.....	4·0		

Tab. 4. Antal motböcker.

Tidpunkt	Antal i milj.	Tidpunkt	Antal i milj.	Tidpunkt	Antal i milj.
¹ / ₁₀ 1938.....	1·43	¹ / ₁₀ 1941.....	1·52	¹ / ₁₀ 1944.....	1·64
¹ / ₁₀ 1939.....	1·53	¹ / ₁₀ 1942.....	1·56	¹ / ₁₀ 1945.....	1·69
¹ / ₁₀ 1940.....	1·52	¹ / ₁₀ 1943.....	1·60	³¹ / ₁₂ 1945.....	1·71

Tab. 5. Antal motböcker fördelade efter den nominella inköpsrättens storlek.

Tidpunkt	Antal (i jämna tusental) med			
	4 liter	3 liter	2 liter	under 2 liter
¹ / ₁₀ 1933.....	255	177	404	419
¹ / ₁₀ 1939.....	285	223	464	554
¹ / ₁₀ 1941.....	275	219	464	561
¹ / ₁₀ 1942.....	279	202	474	601
¹ / ₁₀ 1943.....	279	187	480	650
¹ / ₁₀ 1944.....	275	172	491	699
¹ / ₁₀ 1945.....	276	160	515	736
³¹ / ₁₂ 1945.....	280	156	525	746

Tidpunkt	I procent av samtliga motböcker			
	4 liter	3 liter	2 liter	under 2 liter
¹ / ₁₀ 1933.....	20·3	14·1	32·2	33·4
¹ / ₁₀ 1939.....	18·7	14·6	30·4	36·3
¹ / ₁₀ 1941.....	18·1	14·4	30·6	36·9
¹ / ₁₀ 1942.....	17·9	13·0	30·5	38·6
¹ / ₁₀ 1943.....	17·5	11·7	30·0	40·8
¹ / ₁₀ 1944.....	16·8	10·5	30·0	42·7
¹ / ₁₀ 1945.....	16·3	9·5	30·5	43·7
³¹ / ₁₂ 1945.....	16·4	9·1	30·8	43·7

Tab. 6. Den per månad medgivna totala nominella och reella (nedskurna) inköpsrätten å motböckerna.

Tidpunkt	Nominell milj. liter	Reell milj. liter	Nedskärning	
			milj. liter	%
¹ / ₁₀ 1941.....	3·18	2·68	0·50	15·6
¹ / ₁₀ 1942.....	3·20	2·72	0·48	15·1
¹ / ₁₀ 1943.....	3·21	2·74	0·47	14·6
¹ / ₁₀ 1944.....	3·21	2·76	0·45	14·0
¹ / ₁₀ 1945.....	3·26	2·82	0·44	13·4
³¹ / ₁₂ 1945.....	3·30	2·86	0·44	13·3

Tab. 7. Medelinköpsrätt, medelinköp och uttagsfrekvens per motbok och månad.

År	Medelin- köpsrätt, ¹ liter	Medelin- köp liter	Uttags- frekvens, %
1937.....	2·13	1·83	86
1938.....	2·13	1·86	87
1939.....	2·12	1·74	82
1940.....	2·11	1·41	67
1941.....	2·02	1·40	69
1942.....	1·75	1·39	79
1943.....	1·73	1·44	83
1944.....	1·70	1·46	86
1945.....	1·68	1·48	88

Tab. 8. Avdömda fylleriförseelser.

År	Antal	Per 1 000 inv. i åldr. över 15 år	År	Antal	Per 1 000 inv. i åldr. över 15 år
1937.....	29 684	6·0	1942.....	38 388	7·5
1938.....	31 129	6·3	1943.....	39 932	7·7
1939.....	32 217	6·4	1944.....	35 669	6·9
1940.....	31 095	6·2	1945.....	ca 36 700	ca 7·0
1941.....	34 027	6·7			

¹ Beräkning fr. o. m. ¹/₁₀ 1941 å den sänkta tilldelningen.